

Rolnummer 6433
Arrest nr. 127/2017 van 9 november 2017

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de artikelen 1 en 3, tweede lid, van de wet van 14 juli 1961 « tot regeling van het herstel der door grof wild aangerichte schade », gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg Namen, afdeling Namen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters J. Spreutels en E. De Groot, en de rechters L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul, F. Daoût, T. Giet en R. Leysen, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter J. Spreutels,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 2 mei 2016 in zake de stad Hoi tegen Frédéric Frenay en Sophie Uhlig, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 27 mei 2016, heeft de Rechtbank van eerste aanleg Namen, afdeling Namen, de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Zijn artikel 1 van de wet van 14 juli 1961 tot regeling van het herstel der door grof wild aangerichte schade, zoals geïnterpreteerd door het Hof van Cassatie, alsook artikel 3, tweede lid, van dezelfde wet bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre zij een van het gemeen recht afwijkend vermoeden *iuris et de iure* van aansprakelijkheid invoeren voor de houder van een jachtrecht of voor de eigenaar van een bosperceel, zonder dat zij zich op toeval of overmacht kunnen beroepen, wanneer grof wild dat uit dat perceel te voorschijn komt schade aanricht aan gras- of sierperken van derden ? ».

Frédéric Frenay en Sophie Uhlig hebben een memorie ingediend.

Bij beschikking van 12 juli 2017 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers F. Daoût en T. Merckx-Van Goey te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 26 september 2017 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 26 september 2017 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

De geïntimeerden voor de verwijzende rechter zijn eigenaar van een villa met een voor ontspanning bestemde siertuin in Hoi. In september en november 2011 stellen zij vast dat everzwijnen uit een naburig bos dat toebehoort aan de stad Hoi aanzienlijke schade aan hun grasperk hebben aangericht. Bij ontstentenis van een minnelijke schikking inzake de vergoeding van de geleden schade nemen zij het initiatief om op 21 februari 2012 een procedure voor de eerste rechter in te stellen. In april van datzelfde jaar zijn zij opnieuw het slachtoffer van vergelijkbare schade.

De eerste rechter wijst een gerechtsdeskundige aan die de schade aan het grasperk van de geïntimeerde partijen voor de verwijzende rechter raamt. De stad Hoi wordt op grond van de wet van 14 juli 1961 « tot regeling van het herstel der door grof wild aangerichte schade » ertoe veroordeeld de schade te vergoeden ten belope van de door de gerechtsdeskundige vastgestelde som. De stad Hoi stelt hoger beroep in tegen dat vonnis. De geïntimeerde partijen voor de verwijzende rechter stellen incidenteel beroep in teneinde van de stad Hoi een grotere vergoeding te verkrijgen dan die welke in eerste aanleg is vastgesteld. De stad Hoi is van mening dat de herstellvordering ongegrond is en in ondergeschikte orde stelt zij dat twijfel bestaat omtrent de grondwettigheid van de wet van 14 juli 1961 in zoverre die, volgens de geconsolideerde rechtspraak, van toepassing is op voor ontspanning bestemde gras- en sierperken. Zij verzoekt dat aan het Hof een prejudiciële vraag wordt gesteld.

De verwijzende rechter stelt vast dat in de vraag wordt verzocht een verschil in behandeling te onderzoeken tussen diegene die schade heeft veroorzaakt en het slachtoffer van die schade. De verwijzende rechter beslist de vraag te herformuleren opdat het Hof het verschil in behandeling zou onderzoeken dat onder diegenen die schade hebben veroorzaakt, zou bestaan naargelang die al dan niet ofwel houder is van een jachtvergunning, ofwel eigenaar van een bosperceel vanwaaruit de everzwijnen een siergrasperk hebben beschadigd.

III. *In rechte*

- A -

A.1. De geïntimeerde partijen voor de verwijzende rechter voeren in hoofdorde de onontvankelijkheid van de prejudiciële vraag aan, daar zij het niet mogelijk zou maken de met elkaar vergeleken categorieën van personen te identificeren.

Zij merken op dat de verwijzende rechter de prejudiciële vraag op eigen initiatief heeft geherformuleerd, maar dat de herformulering niet is onderworpen aan een debat op tegenspraak tussen de in het geding zijnde partijen, zodat, daar de verwijzende rechter de met elkaar te vergelijken categorieën van personen niet op formele wijze heeft gepreciseerd, de rechten van verweer van de partijen zijn geschonden.

A.2. In ondergeschikte orde voeren de geïntimeerde partijen voor de verwijzende rechter aan dat de prejudiciële vraag ontkennend dient te worden beantwoord. Zij zijn van mening dat, in werkelijkheid, de verwijzende rechter het Hof niet vraagt twee categorieën van personen te vergelijken in het kader van de toepassing van de artikelen 1 en 3, tweede lid, van de wet van 14 juli 1961, maar het Hof vraagt te oordelen of de wetgever, zonder de artikelen 10 en 11 van de Grondwet te schenden, de houders van een jachtrecht of de eigenaars van een bosperceel een objectieve aansprakelijkheid ten laste vermocht te leggen die afwijkt van het gemeen recht, in het voordeel van de eigenaars van gras- of sierperken.

Indien het Hof een dergelijke vraag zou beantwoorden, dan zou dat niet ertoe leiden de wetgeving in haar geheel ongeldig te verklaren, maar uitsluitend in zoverre die van toepassing is op de eigenaars van gras- of sierperken, hetgeen een discriminatie zou teweegbrengen die thans niet bestaat. De geïntimeerde partijen voor de verwijzende rechter merken voorts op dat het Hof driemaal heeft geoordeeld dat de wet van 14 juli 1961 volkomen grondwetsconform was. Het Hof van Cassatie heeft eveneens driemaal en voor het laatst op 13 oktober 2013 eraan herinnerd dat die wet van toepassing was ten behoeve van de eigenaars van siergrasperken, zonder het minste vermoeden van ongrondwettigheid ten aanzien van die wet vast te stellen.

A.3. De geïntimeerde partijen voor de verwijzende rechter geven voorts aan dat zij zich bevinden in een situatie die identiek is aan die welke aanleiding heeft gegeven tot de prejudiciële vraag waarop het Hof heeft geantwoord bij een arrest van 23 september 2003. Volgens hen, in tegenstelling tot hetgeen uit de verwijzingsbeslissing lijkt voort te vloeien, vormt de toepassing van de wet op de schade aan gras- of sierperken geen eigenlijke uitbreiding van het toepassingsgebied van die wet, in zoverre die laatste niet is gewijzigd. Het betreft hoogstens een interpretatie van de wet die voortvloeit uit de verschillende arresten van het Hof van Cassatie en uit een meerderheidsrechtspraak van de vonnisgerechten. Die interpretatie zou echter kennelijk overeenstemmen met de tekst van de wet en de *ratio legis* ervan.

A.4. Uit hetgeen voorafgaat, zou voortvloeien dat de uitsluiting, uit het toepassingsgebied van de wet, van de schade veroorzaakt door grof wild aan siergrasperken of, in het algemeen, aan gronden die door niet-landbouwers worden geëxploiteerd, een onverantwoorde discriminatie met zich zou meebrengen onder de slachtoffers van schade waarvan de oorzaak en de aard identiek zijn. De uitsluiting zou bovendien ertoe leiden op kunstmatige wijze verschillen in behandeling in het leven te roepen die de wetgever niet heeft gewild.

- B -

B.1. Aan het Hof wordt een vraag gesteld over de artikelen 1 en 3, tweede lid, van de wet van 14 juli 1961 « tot regeling van het herstel der door grof wild aangerichte schade ».

Die bepalen :

« Artikel 1. De houders van het jachtrecht staan in voor de schade welke aan de velden, vruchten en oogsten wordt toegebracht door herten, reeën, damherten, wildschapen en everzwijnen welke te voorschijn komen uit de bospercelen waarop zij het jachtrecht hebben; zij kunnen noch toeval noch heirkraft inroepen.

Indien de gedaagde het bewijs levert dat het wild van een of meer andere jachtgebieden dan het zijne voortkomt, kan hij de houders van het jachtrecht op die jachtgebieden in de zaak roepen en deze kunnen, in dat geval, tot herstelling van de gehele schade of van een deel van de schade veroordeeld worden ».

« Art. 3. De vordering moet ingesteld worden binnen zes maanden na de schade en, wat de landbouwteelten betreft, vóór het binnenhalen van de oogst.

Zij kan ingesteld worden tegen de eigenaar der goederen, zo de houder van het jachtrecht zich niet heeft doen kennen, tenzij bedoelde eigenaar laatstgenoemde doet dagvaarden tot tussenkomst en tot vrijwaring.

[...] ».

B.2.1. De verwijzende rechter vraagt het Hof of de voormelde bepalingen, zoals geïnterpreteerd door het Hof van Cassatie, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden, in zoverre zij een van het gemeen recht afwijkend vermoeden *iuris et de iure* van aansprakelijkheid invoeren voor de houder van een jachtrecht of voor de eigenaar van een bosperceel, zonder dat zij zich op toeval of overmacht kunnen beroepen, wanneer grof wild dat uit dat perceel te voorschijn komt schade aanricht aan voor ontspanning bestemde gras- of sierperken van derden.

B.2.2. Het Hof van Cassatie heeft geoordeeld :

« [de artikelen 1, eerste lid, en 3, tweede lid, van de wet van 14 juli 1961] [hebben] betrekking op de schade aan alle vegetatie die buiten de bospercelen wordt geteeld, en met name aan de voor ontspanning bestemde grasperken.

Het bestreden vonnis stelt vast dat ‘ de schade van [de eiser] in dit geval is veroorzaakt door everzwijnen maar betreft slechts zijn gras- en bloemperken ’.

Het bestreden vonnis, dat beslist dat de wet van 14 juli 1961 ‘ te dezen niet van toepassing is ’ en de vordering, die de eiser op grond van die wet heeft ingesteld, bijgevolg verwerpt, op grond dat ‘ de verwijzing naar de bewoordingen “ velden, vruchten en oogsten ” [...] de vergoeding uitsluit van schade die niet is toegebracht aan gronden die bestemd zijn voor de teelt, maar aan bossen, sportterreinen, voor ontspanning bestemde tuinen of aan andere terreinen met een ander gebruiksdoel ’, schendt de artikelen 1, eerste lid, en 3, tweede lid, van die wet » (Cass., 11 oktober 2013, *Arr. Cass.*, nr. 516; in dezelfde zin, Cass., 6 juni 2006, *Arr. Cass.*, nr 335).

B.3.1. De geïntimeerden voor de verwijzende rechter voeren in hoofdorde aan dat de prejudiciële vraag niet ontvankelijk is doordat de te vergelijken categorieën van personen niet worden geïdentificeerd.

B.3.2. Uit het verwijzingsvonnis blijkt dat de stad Hoi, appellante voor de verwijzende rechter, eigenaar is van een bos dat aanpaalt aan de siertuin van de geïntimeerden die door de everzwijnen is beschadigd. De appellante voor de verwijzende rechter voert aan dat de in het geding zijnde wet van 14 juli 1961 niet van toepassing kan zijn op de siergrasperken zonder de artikelen 10 en 11 van de Grondwet te schenden.

Uit de verwijzingsbeslissing blijkt genoegzaam dat het Hof wordt gevraagd of de in het geding zijnde wet, zoals geïnterpreteerd door het Hof van Cassatie, eveneens van toepassing is op de schade aan gras- en sierperken en of zij bijgevolg voorziet in een identieke behandeling van twee categorieën van personen die zich in verschillende situaties zouden bevinden, namelijk de jagers of de eigenaars van bospercelen waarop een jachtrecht wordt uitgeoefend wanneer grof wild schade aanricht aan velden, vruchten en oogsten, enerzijds, en aan siergrasperken, anderzijds.

B.3.3. De exceptie wordt verworpen.

B.4. Het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie sluit niet uit dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is. Dat beginsel verzet er zich overigens tegen dat categorieën van personen, die zich ten aanzien van de

aangevochten maatregel in wezenlijk verschillende situaties bevinden, op identieke wijze worden behandeld, zonder dat daarvoor een redelijke verantwoording bestaat.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie is geschonden wanneer vaststaat dat geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.5. Tijdens de parlementaire voorbereiding zijn de doelstellingen van de wetgever alsmede de beginselen van de reglementering als volgt toegelicht :

« Het beginsel is dat de houders van het jachtrecht in de bossen vanwaar het grof wild komt, aansprakelijk geacht worden voor de schade die in de aangrenzende teelten is aangericht.

Dat vermoeden is een vermoeden *juris de jure*, en de reden waarom een lid van de commissie zich heeft onthouden over artikel 1, is dat dit vermoeden *juris de jure* was en hij het *juris tantum* had gewild.

In artikel 1 staat immers : ‘ De houders van het jachtrecht staan in voor de schade welke aan de velden, vruchten en oogsten wordt toegebracht ... ’ - ik sla over - ‘ ... zij kunnen noch toeval noch heirkraft inroepen. ’

Het gaat dus om een versterking van de beginselen die zijn vastgelegd in artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt dat diegene die de dieren onder zijn bewaring heeft, de door hen aangerichte schade moet herstellen; dat artikel is echter in dit geval niet in het geding. Het soort vermoeden dat wij invoeren is nieuw, zoals dat het geval is voor de artikelen 1382, 1383, 1384 en andere. Het spreekt voor zich dat, indien men de jagers de mogelijkheid zou bieden toeval of heirkraft in te roepen, er steeds sprake zou zijn van toeval of heirkraft.

Het hoofddoel van het wetsvoorstel bestaat erin schadevergoeding mogelijk te maken voor de landbouwers uit de armoedigste of kansarme streken van Luxemburg, waar de schade beperkt is tot een vrij klein gebied, en eveneens de vergoeding mogelijk te maken van schade aangericht door grof wild » (*Hand.*, Kamer, vergadering van 8 februari 1961, pp. 26-27)

B.6. De noodzaak om te voorzien in een aansprakelijkheidsregeling die afwijkt van het gemeen recht werd als volgt verantwoord :

« Tot dusver was het meestal onmogelijk het herstel van de door grof wild aangerichte schade te verkrijgen. Een vergoeding kon alleen aangevraagd worden op grond van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, die de benadeelde partij verplichten te bewijzen dat de schuld ligt bij degene die vermoed wordt de schade te hebben veroorzaakt.

Meestal was het echter onmogelijk dit bewijs te leveren : daar het grof wild reislustig is, kon niet met zekerheid worden bewezen dat het uit de bossen nabij de beschadigde oogsten of beplantingen voorkwam.

Aan de andere kant kon artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de aansprakelijkheid van de eigenaars van dieren voor de door deze veroorzaakte schade niet worden toegepast, daar het wild als ‘ *res nullius* ’ wordt beschouwd.

Voortaan zal de benadeelde partij niet meer moeten bewijzen dat de persoon die vermoed wordt de schade te hebben veroorzaakt, een fout heeft begaan : de schade zal in elk geval worden vergoed, indien de benadeelde partij de houder van het jachtrecht op het perceel vanwaar het wild voorkomt, binnen de wettelijke termijn heeft gedagvaard » (*Parl. St.*, Senaat, B.Z. 1961, nr. 67, p. 2).

B.7. Tijdens de parlementaire voorbereiding is het door de wet in het leven geroepen onweerlegbaar vermoeden verantwoord als volgt :

« [...] de verplichting tot herstel berust niet, zoals men zou kunnen denken, op een aansprakelijkheid zonder fout noch op een idee van mogelijk risico [...], maar op een vermoeden van fout of op zijn minst van onachtzaamheid, doordat men niet alle middelen heeft aangewend om het wild te verhinderen schade toe te brengen aan andermans goed » (*Hand.*, Senaat, B.Z. 1961, vergadering van 5 juli 1961, p. 521)

B.8.1. Uit de parlementaire voorbereiding van de in het geding zijnde wet blijkt dat de wetgever het herstel van door grof wild aangerichte schade wilde verzekeren ten aanzien van benadeelde personen die vaak in de onmogelijkheid verkeerden dat herstel te verkrijgen, aangezien zij ertoe gehouden waren te bewijzen dat de persoon die wordt vermoed de schade te hebben veroorzaakt, een fout heeft begaan, bewijs dat meestal onmogelijk was.

B.8.2. Gelet op dat doel is het niet zonder redelijke verantwoording de houders van een jachtrecht of de eigenaars van bospercelen waarop een jachtrecht wordt uitgeoefend, op identieke wijze te behandelen, ongeacht of de schade door het grof wild wordt veroorzaakt aan velden, vruchten en oogsten of aan siergrasperken. De omstandigheid dat de schade wordt veroorzaakt aan siergrasperken, maakt het immers niet mogelijk te verantwoorden dat de slachtoffers de aldus door grof wild aan hun eigendom aangerichte schade niet vergoed kunnen krijgen, terwijl de benadeelde personen die eigenaar zijn van landbouwgronden dat wel kunnen, hoewel zij zich in identieke situaties bevinden.

B.8.3. Het bij de in het geding zijnde wet ingevoerde aansprakelijkheidsstelsel doet overigens niet op onevenredige wijze afbreuk aan de rechten van de houders van een jachtrecht of van de eigenaars van bospercelen waarop een jachtrecht wordt uitgeoefend.

Allereerst kan de houder van het jachtrecht aangewezen op grond van artikel 1, eerste zin, van de wet van 14 juli 1961 krachtens diezelfde wet de houder(s) van een jachtrecht op andere percelen vanwaar het wild dat de schade heeft aangericht zou zijn gekomen, in de zaak roepen (artikel 1, *in fine*), waardoor mogelijkterwijs naar deze laatste(n) de last van de schadevergoeding die verschuldigd is aan de eigenaar van de beschadigde velden, vruchten of oogsten geheel of gedeeltelijk verschuift (artikel 1, *in fine*, en artikel 2).

Vervolgens voorziet de wet in een bijzonder strikte verjaringsregeling (artikel 3).

Zoals uitdrukkelijk is opgemerkt tijdens de parlementaire voorbereiding, is er ten slotte geen aanleiding tot toepassing van de vergoedingsregeling die is ingevoerd bij de wet van 14 juli 1961 in geval van rechtsmisbruik van de eigenaar van de beschadigde teelten, hetgeen eveneens geldt voor de eigenaars van siergrasperken :

« De bedoeling van de wetgever is immers de normale oogsten te beschermen tegen beschadiging door het wild.

Het spreekt vanzelf dat, indien een persoon een ongebruikelijke teelt zou beginnen om de houder van de jacht te benadelen, de door het grof wild aan deze teelt veroorzaakte schade niet zou worden vergoed » (*Parl. St.*, Senaat, voormeld, p. 3).

B.9. De artikelen 1 en 3, tweede lid, van de wet van 14 juli 1961 « tot regeling van het herstel der door grof wild aangerichte schade » zijn bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De artikelen 1 en 3, tweede lid, van de wet van 14 juli 1961 « tot regeling van het herstel der door grof wild aangerichte schade » schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus gewezen in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 9 november 2017.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

J. Spreutels